

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. Előfizetési felhívás. — A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság feladata. Kenessy Béla. — Felelőbeszéd a konventtől a hazai protestáns közvéleményhez. Tabajdi Lajos. — Tárcza. Adalékok stb. Tóth S. — Közügyeink. Válasz a „Közpapok Lapja“ f. évi 22. számában „A furfangos vámfalusiak és Bencsik István“ czímmel közzétett sérelmi ügyre. Papolezy Zoltán. — Irodalom. — Különfélék. — Szerk. posta. — Hirdetések.

Előfizetési felhívás.

Lapunk f. 1890. évi második félévére ezennel előfizetést nyitunk. Lapunk ára egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr.

Midőn lapunkat tisztelettel ajánljuk t. olvasóink további szíves pártfogásába, kérjük egyszermind hátrálékosainkat, hogy úgy még mult évi, mint illetőleg f. évi első félévi tartozásaikat legyenek szívesek hozzáunk mielőbb beküldeni.

Debreczen, 1890. junius 21.

Csiky Lajos,
felelős szerkesztő.

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság feladata.*)

I.

Magyar Protestáns Irodalmi Társaságunknak nem kisebb feladata van, mint megnemesíteni prot. egyházunk küzdelmét, megszellemesíteni protestáns társadalmunk életét és tartalmasabbá, öntudatosabbá tenni magát a hazai protestantismust.

Korunk általában a gyors haladásnak, az egyéni és társadalmi erők egymással folytatott küzdelmének, az ér-

*) Részlet a Társasági évkönyvben levő titkári jelentésből. Szerk.

dekek kölcsönös harcának, az anyagiságnak és a realizmusnak kora.

A politika, ha valamikor az volt, úgy ma még inkább igazán csak az exigenciák tudománya.

Az irodalom a nemes eszmények helyett a naturalizmusnak áll szolgálatában s mintha csak a „L'homme machine“ kora tűnének ismét fel, a „Ête humaine“ írója s annak iránya kezd népszerűvé lenni és a szépirodalom már fennen kezdi hirdetni, a mit a komoly természettudomány is még csak sejt és a mi felett még csak kísérletez. Mintha bizony a szépirodalom arra volna hivatva, hogy tudományos elméleteket ő népszerűsítsen!

A társadalom rohan előre s bizonyos mélyreható convulsiókban mintegy idegesen rángatózik, mint a beteg, hánykolódik; várja, hogy a gyógyulását előidéző Bethesda tava mikor vet egyszer már hullámokat; sőt türelmetlenségében maga nyughatatlankodik, azt hívén, hogy így a gyógyerejű hullámok előbb felfodrozódnak.

A vallási élet terén a hívő és a tudó lélek önmagával való küzdése, meghasonlása, mely harcznak a fel tudás mellett rendesen a hit esik áldozatul. A vallás többé-kevésbé megszűnt az élet megnemesítője és megeszmenyítője lenni. Az égi plánta csirája isteni kézzel beültetve ott van ugyan minden szíven; de a köves talaj, de a felburjánzó tövis nem engedi, hogy megnövekedjék s gyümölcsöt teremjen.

A róm. catholicismus, mely mindig tanult és sohasem felejtett, mely a korhoz, annak áramlatához mindig alkalmazkodott addig a mértékig, a míg az hatalmát növelhette, most is összeszedte minden erejét, felhasznál minden eszközt, hogy a társadalom minden rétegében újra elfoglalhassa régi befolyását.

S az ő egyesített erőikkel szemben mi protestánsok csak lazán összekötött kéve vagyunk. Erőink megoszolva. Legkiválóbb tehetségeink figyelmükkel más terek felé for-

dulva. Nagy szellemük egész gazdagságából, az egyháznak csak egy-egy kis gyémánt forgács jut. Tűzben ragyog ugyan már ez is; de mi volna akkor, ha szellemük egész kincses házat nekünk szentelnék, drágaságaikat közöttünk osztanák szét! Nagyon csekély az igazi áldozók száma és sectáris mozgalmak elhíttető prófétáinak csalétkére megy rá a nép, mely hivatalos egyházában kevés kielégítetést talál. S úgy látszik, tetszett az Urnak minket abban is megalázni, hogy mihelyt megindul egyházunk legjobbjainak kezdeményezéséből valamely mozgalom, a helyett, hogy örömmel, lelkesedéssel, egyakarattal hozzá csatlakoznánk, támogatnánk célja elérésében, mindjárt előáll azoknak a serege, a kik mindenre csak rá nehezdednek közönyükkel, s alig képesek azt megérteni, hogy hiszen az élet a nézeteknek, a gondolatoknak, az eltérő irányoknak egymással vívott nemes harcában áll, a harc tűzében tisztulnak az eszmék s a lázas tevékenység hatalmas lánggal égő kohójából kerül majd ki egyszer-akkor az igazság színaranya; de e tűz élesztéséhez mindenkinek hozzá kell járulni és valósággal megbocsáthatatlan bünt követ az el, a ki csak egyetlen lapát hamut is vesz fel azért, hogy az éledő zsarát elfojtására, a tűzre vesse. Mert miről van szó a Magyar Prot. Irodalmi Társaság megalakításával és munkája megindításával? Talán valamelyik theologiai vagy dogmatikai irány szolgálatáról, melyet irodalmilag akarunk diadalra juttatni? Talán valamely egyházpolitikai, egyházszervezeti kérdéssről, hogy annak megoldását irodalmi úton készítsük elő? Ilyen dolgok megoldásához kevesebb apparatus is elég lenne.

Kenessey Béla.

Felebbezés a konventtől a hazai protestáns közvéleményhez.

(Vége.)

Ugyancsak ezen III-ik pont alatt kívánok röviden reflektálni a konventtől nyert válasz azon részére is, mely azt állítja, hogy a közalap csak azon egyházakat segítyezi iskolai célokra, melyek idegen nemzetiségek közé vannak beékelve.

Hiszen szép dolog az és emeli faji s vallási önértetünket nekünk kálvinista magyaroknak, hogy bennünket a nép nyelve magyar vallást követőknek nevez; szép dolog idegen elemek közé szórványba került fajrokonaink magyarságának megőrzésénél közreműködni, de nekem úgy tetszik, hogy ez, nem egyenesen célja egyházunknak; úgy tetszik, hogy ez főként Magyarország politikai főhatóságának, alkotmányos államkormányának és nem a magyar ev. ref. egyház konventjének missiója. A mi egyházi konventünk — az én szerény fölfogásom szerint — vallásunkat s annak érdekeit védeni tartozó hivatásához képest, szükség, hogy legalább is olyan veszélynek tartsa a más vallásfelekezethez való beolvadás fentforgó lehetőségét, mint a melynél nagyobbak látszik tartani, a nekünk adott válaszból ítélve, az idegen nemzetisé-

gek közé való beékeltetést és eshető következményeit. Én tehát úgy gondolom, hogy mint majdnem kivétel nélkül magyar kálvinistáknak, vannak ugyan kötelességeink idegenbe elszármazott magyar véreink faji jellegének megőrzése szempontjából: de hogy ezt a kötelezettséget maga egyházunk legfőbb kormányzó testülete, a konvent, úgy emelje felibe ama másik kötelezettségnek, a protestáns vallásban való megőrzés, megtartás kötelezettségének, a mint ezt, kérvényünkre adott válaszában felibe emelni látszik: ez előttem, megvallom, szinte megfoghatatlan. Mert ez a nekünk adott válasz olyan hangzású, mint első sorban a magyar egyház konventjének, — és csak másod- vagy harmadsorban az ev. ref. egyház konventjének válasza lehet; a mennyiben világosan kimondja, hogy a közalaptól, idegen nemzetiségek által beolvastással fenyegetett magyarok védelmére van pénzem s adok is tisztos összeget, de az idegen vallásfelekezetek túlsúlya által erősen nyomott, sőt fenyegetett protestánsok részére nincs pénzem és nem is adok, mert az ilyen célnak segítyezése a közalap keretén teljesen kívül esik.

Kérelmünk megtagadásának indokaira a fentebbiekben megtevéen reflexióimat, a benyomásról óhajtok még szólni röviden, mit a konventtől nyert válasz, a protestáns felső leány-növelő intézet fentartóira, a szatmári és németi egyházak tagjaira gyakorolt.

Mint fentebb is jelzém, a protestáns szellemű növelés iránt újabban föllendült közérdeklődés tapasztalata indította bennünket a bizalomteljes kérvényezésre, s ugyanez indíthatta a tőlünk a konventig eső két egyházi hatóságot is, az egyházmegyét és egyházkerületet arra, hogy kérelmünket a legmelegben ajánlotta, a segélynyújtásra fölhívott konvent jóakaratú magas figyelmébe.

Reményeink azon arányban fokozódtak, izmosodtak, a mint előbb az egyházmegyének — majd az egyházkerületnek lépcsőin át, mind feljebb-feljebb haladt segélyért való kérvényünk ama magaslat felé, hol egyházi és világi nagyjaink, jeleseink areopágja székel, s vigyázva örökődik, hogy egyházunk élethajója sehol zátonyra ne jusson, sőt kifeszített vitorlakkal bátran haladjon elő abban az irányban, mely Isten országának már itt a földön minél teljesebb mértékben való megvalósítására vezérel.

Annál fájdalmasabban csett aztán hallanunk, hogy ott tulajdonképen még csak meg sem hallgattatánk; ügyünk egykét, e vidéki barátjának még csak annyit sem lehetett kívinniök, hogy kérvényünk, a 9 napon át együtt üléselő konventen fölolvastassék, sőt mint közalap-hátrálékosok lettünk megbélyegezve a hazai protestáns közönség előtt.

Ha olyan segélyért folyamodóval szemben történik ez, ki évről-évre ott zörget a konvent ajtaján, kevésbé veheti zokon, de ha a protestáns öntevékenység és buzgóság olyan közönséget üzetik el ily modorban a közalapba befolyt kegyes adományok áldozati oltárától, mely arra töle telhető áldozatkész buzgósággal elég sokat adott, — ahhoz a multban soha nem folyamodott; mely ezúttal is, csak az országban más ev. ref. egyházzal alig összehasonlítható specialis helyzete és súlyos küzdelmei által kényszerítve, kísérlette meg a segélyért folyamodást: ez méltán fájhat azoknak, kik érzik, hogy egyházi és iskolai ügyeik fejlesztése érdekében aránylag sokkal többet tettek és tesznek, — sokkal nagyobb önként vállalkozásra vett nemes terheket viseltek és viselnek állandóan, a protestáns név

becsületéért, a protestáns szellemű hazai közművelődés korszerű fejlesztéséért, mint számos más, vagyoniilag kedvezőbb helyzetben levő gyülekezetei és vidékei hazai reformált egyházunknak. Egy-egy ily önérzetes közönségnek, mint a miénk, a *megnyerni remélt segélytől való elűttetésnél még jobban fáj az a kevés figyelem, az az eljárási mód, melylyel kérelme visszaútasítva lett.*

Ennyi az, igen tisztelt hazai protestáns közvélemény, a mit legfőbb egyházi hatóságunk, a konvent iránt való mély tiszteletem mellett is, — különben minden egyházi megbízás nélkül, — felebbezésem útján széked elé vinni kívántam.

Ha egyéb czélt el nem értem volna is ezzel, mint azt, hogy a közalaptartozással való hátrálékosság megbélyegző vádját sikerült lemosni szatmári és németi gyülekezeteinknek szégyentől megpirított arczáról: már ezen nyert elégtétellel is nyugodtan teszem le a tollat; s nézünk a munka után, hogy a mi a megmentésre nem volt elég drága a konvent előtt, de a mi nekünk nagyon kedves és drága, fölkutassuk, előteremtsük valahogyan más forrásokból, lételében fenyegetett felső leánynövelő intézetünk további fentállásának s fejlődhetésének föltételeit.

Szatmár.

Tabajdi Lajos,
evang. reform. lelkész.

Tárcza.

Adalékok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület történetéhez.

1773. Április.

Deputatio Superintendentialis.

Jelenvoltak: Szilágyi Sámuel superintendens elnöklete alatt: Túri Mihály, Ujvárosi Sámuel, Tasnádi Székely István, Szondy György, Kőrösi Mihály seniorok; Mátyus István prosenior; debreczeni tanárok és más lelkészek. Világiak közül: Péchy Imre, Pándy János debreczeni főbíró, Fráter István, Rhédey Ferencz, Domokos Lajos.

1. Szelek György ügyében az egyházmegyék bizonyítványai betérjesztetnek. Ő maga nem jelent meg. Jövő gyűlésre megidézttetik, ha meg nem jelen, az egyházkerületi gyűlés végzi feladatát.

2. Kik a háromszori kihirdetést szorosán meg nem tartják, hivatalaiktól vagy egy évre, vagy véglegesen fosztassanak meg az egyházmegyék által.

3. Első és másodízben kihirdetni a házasségeket azon vasárnapokon is lehet, melyeken az úrvacsorája kiosztása kihirdettetik, tehát a bünbánati hét vasárnapján; — de már harmadízben ilyenkor hirdetni nem lehet. Nagy ünnepeken hirdetés nem történhetik.

4. Szabolcsmegyében a sallarium fizetéseknel nem egyformán járnak el. Tehát határozottat: az özvegy férfiak, ha gazdálkodók, az egész sallariumot fizessék;

az özvegy nők a bér felét, ha gazdálkodások nincs. A teljesen szegények irányában az eddigi gyakorlat áll fenn.

5. A superintendens és generalis notarius mellé egy registrator állíttatik segítségükre. Ilyenül megválasztatik ifj. Szilágyi Sámuel; kötelességei megállapítatnak 7 pont alatt; fizetése 75 firt lesz. Ezenkívül a lajstromozásért még külön díjat is fog kapni.

6. Az egyházkerületi gyűlések ezentúl a debreczeni vásárokat megelőző héten pénteken veszik kezdetüket és folytattatnak szombaton, vasárnap és hétfőn. Az esperesek ehhez alkalmazkodjanak.

7. Az esperesek útasíttatnak, hogy az egyházlátogatásról és a belhivatalnokok elhelyezéséről a lelkészek és tanítók neveinek felküldésével pontosan értesítsék a superintendenst.

8. Göde Ferencz körtvélyesi lelkésznek egy réthez vagy kaszálóhoz való igénye iránti ügyét s illetve panaszt, miután panaszos szerint azt az ottani lelkészek mindig bírták — vizsgálja meg egy küldöttség.

9. Ugyanaz a küldöttség — mely Péchy Imre, Szatmári István generalis notarius és Mátyus Istvánból állott — vizsgálja meg a szilágysági esperes Bessenyei és assessorai között kifejtett vizsályos ügyet, mely a kémeri tanítóság betöltése alkalmából fejlett ki.

10. Gál András gyomai lelkész ellen, ki a keze alá befolyt készpénzeket hűtelenül kezelte — vizsgálat rendeltetik el.

11. Coadjutor curatorokká kineveztetnek és a superintendens által felhívatnak, hogy a tractualis gyűléseken jelenjenek meg:

bihari egyházmegyére: Rhédey Ferencz; ő a közpészolnoki curator is;

szatmári egyházmegyére: Kis Dobronyi Izsák Gáspár;

szabolcsi egyházmegyére: Vay István;

a békési és n.-kunsági egyházmegyékre: Borbély Sámuel és Szarka András.

12. Szatmári egyházmegyének megengedtetik, hogy a már elerőtlenedett assessorok helyett 4 ifjabb assessort választhasson.

Komlósi jegyző erkölcsi életét vizsgálja meg egy deputatio: Mátyus István, Kondor Boldizsár és Izsák Gáspár, hogy vajjon méltó-e a jegyzői hivatalra?

13. A többi elmaradt csekélyebb jelentőségű ügyeket intézze el a superintendens két-három egyén közbenjöttével. IV. köt. 56—61. l.

Tóth S.

(Folytatása köv.)

Közügyeink.

V á l a s z

a „Közpapok Lapja“ f. évi 22. számában „A furfangos vámfalusiak és Bencsik István“ czímmel közzétett sérelmi ügyre.*)

Egyáltalában nem nyomhatom el felháborodásomat, melyet a fenti címet viselő, s úgy látszik, „jól értesült“ és Bencsik István esperes úr személye ellen keserű gyűlölettől áthatott cikk olvasása lelkemben előidézett, és mint az avas-vámfalui lelkész peres ügyének legutóbbi tanácsbírói ülésében megbízott jegyző és a lefolyt tárgyalás jegyzőkönyvének tollvivője, némileg illetékesnek tartom magamat, mint ez ügynek szintén ismerője, egy és más állításaira válaszolni.

Előrebocsátásával annak, hogy semmi érdekösszeköttetésem nincs a nagytiszteletű s most meggyaláznak kitett esperes úrral, állok sorompóba s veszem föl a keztyűt. Elvártam volna, hogy legalább nyílt sisakkal lépjen ki cikkíró (bár álnév alatt is tudom ugyan, hogy ki rejtőzik, mert a pávát nemcsak tolla, de a hangja is elárulja), de ha valaki gyalázni áll ki a sajtó terére, ne búvjék a szerkesztő védelme alá (kár volt ugyan említeni cikkében, hogy ép a szerkesztővel akart Nagy Károly vámfalusi lelkész cserélni, mert ezt már nem az esperes gátolta meg és a cikknek így névtelenül világra bocsátásából egy rész feketeség is szerkesztő rovására írható). — Ha a szerkesztő jónak látta így védpaizsa alá venni cikkírót: hallgassa meg az érdektelen szót is.

Kérdezze meg első sorban azt, ki tette Nagy Károly urat vámfalusi pappá? Felelet: az a most gyalázott „zsidó“ és a leálczázott vámfalusi tanító. Mi által? A Nagy Károly által gyalázott esperes semlegessége, elnézése folytán és 5 és több frtokon vásárolt pálinka melletti „beszélgetés“ által. Ki volt 1887-ig N. K. úrnak testi-lelki barátja? A gyalázott „zsidó“. Miért támadtak fel a vámfalusiak ellene? Korántsem az egyházi adó rendezése miatt, vagy legalább is nem csak azért, hanem azért is, mert N. K. úr azt a testi-lelki barátját meg akarta anyagilag ölni — a hitelezőit egyszerre rontatván elene — és mert azoktól megtudta az a cikkíró szerint „gyalázatos zsidó“, hogy az ő „pártfogoltja“, később kebelbarátja lázította ellene fel hitelezőit, tehát az tör ellene, „ki vele egy táliba mártott“, ki neki Vámfaluban minden jót köszönhet. — Gondolhatta-e azt N. K., hogy az az általa gyalázott „zsidó“ majd azért meg fogja dícsérni és jótéteményekkel elhalmozni? És csodálható-e, — ha N. K. ker. pap létére nem szégyenlette így törni kenyeres pajtása ellen: — az az ember elmondotta őt „csalónak, hunczutnak, tizenhárom próbás gazembernek“ stb.

Kérdezze meg szerk. úr, miért nem írta meg azt is, hogy mi érdeke volt abban az általa vádolt „zsidónak“, hogy a vámfalusiak több vagy kevesebb adót fizessenek; miért szövetekezett ő a ref. pap ellen?? Majd azt fogja hallani: „azért, mert nem mentem mellette hamisan tanúskodni“ (mint N. K. úr ezt itt szélében beszéli). És vajjon mi jögon szólíthatott fel egy ő szerinte „elzüllött zsidó“ egy ref. papot a hamis tanús-

*) Nem szeretünk s nem is igen szoktunk más lapok ügyeibe beavatkozni; de most egy esperesünk ellen elkövetett durva bántalom megtorlásáról levén szó, készséggel megnyitjuk e cikk előtt lapunk hasábjait. Szerk.

zkodásra?? Merészeli-e szerkesztő urat vagy akármelyik tiszteltes címre érdemes papot akár keresztyén, akár zsidó (plane: „elzüllött zsidó“) felszólítani ilyesmire? Soha, ha okot nem ad reá.

Kérdezze meg azt is cikkírótól, hogy az egyházmegye 1888. augusztus 28-án tartott törvényszéki végzésének (mely megfeddésre szól) kimondása után mit jelent e kifejezés: „Ezen ítélet felek előtt kihirdettetvén, előbb felebbezésöket jelentettek be, de bővebb meggondolás után abban megnyugodtak“. Mi és ki idézte elő N. K. úrnál ezt a „bővebb meg-gondolást“?

Felelet: N. K. úrnak egy sajátkezűleg írt „Berta Nagysám“ megszólítású levele, mely a most gyalázatra hurczolt esperes kezei közt volt s kérte, hogy gondolja meg, mit tesz a felebbezéssel, mert akkor ez is az aktához kerül, míg így visszaadatik a vádlóknak simpliciter. Ez a levél most is megvan a törvényszék előtt folyó bűnperek aktáihoz csatolva és csak másolata járt az egyházi bíróság előtt.

Miért kifogásolja N. K. úr azt az udvarii gyűlést, hol az espereshez írt, minden tisztességet nélkülöző levelei felolvasattak? Hiszen ott mellét verve hangoztatá a felolvasás alatt: „a mit írtam, fényesen és megezőfolthatlanul fogom bebizonyítani“, és mikor a törvényszéki tárgyaláson kéri azokat a „fényes okmányokat“, melyeket a zsebében lenni állított, — az ügyre absolute nem tartozó „telekkönyvi felzet“ volt az összes okmánytömeg, mikről oly fennen beszélt. Bele kellett keverni az esperest a tisztán N. K. és a gyülekezet ügyébe, — hogy ő ne lehessen már az Udvariban tartott consistoriumnak sem elnöke.

És mi alapon nevezi a cikkíró a „zsidót“ az esperes „üzlettársának“? Hiszen az ő üzlettársa volt formaliter. A mit magáról szégyenel megvallani, azt az esperesre akarja minden áron ruházni. Hiszen ha a zsidó üzlettársa lett volna az esperesnek: akkor N. K. sohasem lett volna vámfalusi pap, mert hisz önmaga mondja, hogy az esperes neki ellensége volt.

De a mi e tendentiosus cikknek elején még mondatik, azokra részint azért nem válaszolok, mert teljesen légből kapott rágalmaknak halmaza, melynek célja az esperesnek világl előtti befektetése, részint azért, mert már ezekre nézve korábban az egyházmegyei bíróság is határozott, s csak azokra nézve terjeszkedem ki, melyek Bencsik István esperes úrnak a vámfalusi tanítóval lett szövetekezésére nézve állítanak és különösebben azokra, melyeket a f. évi május 12-én tartott egyházmegyei törvényszék is figyelembe vett s melyeknek alapján ítelt.

A mi azon „szövetekezést“ illeti, arra nézve azt mondom, ez lehet gyanúja valakinek, mert a legártatlanabb ember is gyanúsítható, de tessék bizonyítékokkal előállani, nem pedig aljas rágalmakkal illetni valakit a nélkül, hogy erre csak a legkisebb alap is nyujtátnék. Mert azt az esperes és tanító közti levélváltásokat mivel bizonyítja N. K., vagy cikkíró? Hisz nem volt ő postamester... Két elfogott levélből — a mi szintén jellemző — és a többit a levegőből. Pusztá képzelődés, és kész a gyanú az alaptalan vádaskodással.

A mi az egyházmegyei bíróság ítéletét illeti, első alap volt a két presbyternek önhatalmú kirekesztése N. K. lelkész úr által, melyet a cikkíró teljesen helyén valónak tüntet fel. Ugy látszik, hogy ugyanaz a cikkíró, ki a tanácsbírókat vádolja törvénytudatlansággal, önmaga sem ismeri a törvények abejét sem.

Mert kérdelem, van-e joga egy lelkésznek önhatalmúlag megfosztani presbytereket tisztóktól akkor, midőn a vádló szerepét is önmaga teljesíti, úgy vélvén, hogy azok ő ellene hamis tanúságot tettek? Elítélte-e azokat a presbytereket a hamis tanúságot a világi törvényszék?

Ezen presbyterek ellen a fegyelmi eljárás lett volna megindítandó és pedig nézetem szerint, — minthogy lelkész volt a vádló, — az első fokú bíraskodást maga az erre hivatott presbyterium nem is gyakorolhatta volna, hanem egyenesen az egyházmegye, mert a vádló a presbyterium elnöke s így ő, mint érdekelt fél, nem elnökölhetvén, a presbyterium határozata akár mint ilyennek, akár mint fegyelmi bíróságnak érvénytelen, — Vámfaluban a kettős elnökség nem levén gyakorlatban.

A másik alap az esperes úrnak kisebbitése, sőt az esperesi hivatalnak lealázása a vámfalusi lelkész által esperes úrhoz intézett hivatalos leveleiben. Erről cikkíró bölcsen hallgat, ha vajjon az illető lelkész úr csakugyan elkövette-e ezeket? Ő csak az esperes magaviseletét látja. Hát az esperes egy olyan hivatalnok, a kinek — a miért egyes, hatáskörébe tartozó ügyekben pártatlan szigorral és igazságossággal jár el — akárki neki eshetik, világszerte herceze-hurczálhatja, lelkész-társaihoz írott leveleiben piszkolhatja, úton-útfélen mindenütt gyaláztatja s a legtisztességtelenebb kifejezésekkel illetheti, a nélkül, hogy ő erre válaszolhasson? Vagy válaszolnia azért nem szabad, mert ő „nagy” úr, a kinek minden piszkot el kell tűrnie, nehogy a „Közpapok Lapja” megüsse a „kálvinista hierarchia” nagy dobját?!

Hiszen köztünk senki sincsen, a ki a hierarchiát el ne ítelné, de az az esperes, magasabb hatáskörét tekintve, mégis csak felebbvaló nálunk, sőt ha nem volna is az, magunk tartozunk azzá tenni, mert mindnyájunk gyülekezeti életében merül fel „darázfészek”, melybe nyúlni körülményeink és helyzetünk tiltják s jól esik magunkat fedeztetni egy „felsőbb hatóság” által, mely tekintélyével csendesíti le azokat a „darázsokat”, melyek máskülönben bennünket, helybeli lelkészeket marnának össze.

Ennek szükségességét maga a cikkíró is érzi, midőn panaszkodik Bencsik István esperes úrra, mert nem ment el Vámfaluba „tekintélyével rendet csinálni”. Kérdelem, mi tekintélye lehet ott az esperesnek, hol azt a lelkész az ő hívei előtt nyíltan kisebbiti? Vajjon azok a hívek, kik látják, hogy az esperest lelkészek is semminek tekintik, fognak-e szavára hallgatni? Bizonyára, ha az ott magának negyedszázados működése alatt érdemeket szerzett Bencsik I. nem örvendene közbecsültetésnek, úgy ott az esperesi tekintély egyenlő lenne a semmivel, s azt hiában kérte volna N. K. úr segítségül. Ha az esperest kisebbitjük, bármint vélekedjék is cikkíró úr, higye el, hogy úgy is csekély világi tekintélyünket s így önmagunkat alacsonyítjuk.

Papoczy Zoltán.

(Vége köv.)

Irodalom.

Aradváros tanügyi története Aradmegye tanügyét tárgyaló függelékkel. Irta Némethy Károly, aradvárosi közs. tanító. I. II. kötet. Arad. Réthy L. és fia. A két kötet ára 3 frt. Az első kötetben Aradváros tanügyének történetét ismerteti meg a szerző

1708-tól kezdve napjainkig, felölelvén s részletesen kifejtvén minden e tárgyra vonatkozó adatot. E kötet 389 lapra megy. A címben jelzett függelék, mely Aradmegye tanügyi történetét tárgyalja, egy egész kötetre megy, ez alkotván a 391 lapra terjedő 2-ik kötetet. A nagy munka egyes adataira még visszatérünk s itt csak azt említjük föl, hogy annak kiadhatását Arad városa 300, Aradmegye 100, az aradvidéki tanítótársulat és az aradi keresk. és iparkamara pedig 50—50 frttal támogatták. Ajánljuk a lelkes buzgalommal, nemes odaadással készített művet a tanügy iránt érdeklődő közönség szíves pártfogásába.

Falusi történetek. Irta Könyves Tóth Kálmán. Budapest. Franklin-Társulat. Ára 1 frt. Szerző termékeny elméjét mindenki ismeri. Az előttünk levő kötetben 462 lapon 17 falusi történetet ad elő, mindenütt meglepő közvetlenséggel, egyszerű, nemes hangon s nem magyaros, hanem első sorától az utolsóig magyar nyelvezettel. Mint a mű búcsúszavában mondja, nem beszéyleket, hanem az életből ellesett „történeteket” közöl, melyeknek erkölcsi irányát mindenki érezheti. A ki e könyvet olvasni kezdi, nem teheti le, míg végére nem jut. Kellemes tápszer az tanult és tanulatlan embernek egyiránt. Nagyon szívesen ajánljuk a rendkívül olcsó könyvet — 29 fr 1 frtért! — t. olvasóink érdeklődő figyelmébe. Igen jó szolgálatot tesznek vele a lelkész urak híveiknek, ha azt ezek körében is terjeszteni törekednek.

A közmondásokról. Sirisaka Andor pécsi tanító e művét jelezvén, megjegyezzük, hogy ő már azelőtt „A babonáról” szóló népkönyvével vonta magára a figyelmet, később az „Anyósok Könyve” cz. élces munkájával tréfálta meg a szegény anyósokat. Legújabbán pedig oly nagyszabású népirodalmi, illetőleg nyelvészeti munkával állt elő, a melyhez hasonló a hatvanas évek eleje óta nem látott napvilágot. Ezen — valóban figyelemre és pártolásra érdemes — terjedelmes munkájának címe: „A magyar Közmondások Könyve”. Tartalma: Előszó. Tanulmány a közmondásokról Szvorényi, Balagi, Erdélyi s mások után. Bevezetés. A közmondás fogalma, eredete és fejlődése, különböző elnevezései, haszna, kiterjedése, módja és modora; jelviség (symbolismus) a közmondásokban. Nyelvsajátság, nyelvvirágok. A közmondás rokontársai, irodalma, életrajzok. A közmondások betűrendben s legvégül — tíz: régebben élt közmondásgyűjtő után — szemelvények. Szerző már közel tíz év óta szorgalmasan gyűjtögette a közmondásokat s mikor már jó pár ezeret látott összegyűjtve, közel háromszáz magán levelet írt egyesekhez — többnyire tanító kartársaihoz — az ország minden vidékére, fölkerelvén őket fáradozásában való szellemi támogatásra. Később a lapok útján — a mi lapunk útján is — felszólította a nagy közönséget, hogy a magyar közmondások s példabeszédek összegyűjtése és beküldése által tökélyesbítsék munkáját. A több rendbeli felszólításnak meg is lett a maga főnyes eredménye, erkölcsi haszna szerző művére, melyben a közmondásokról írt jeles tanulmányán kívül mintegy 10,000 magyar közmondást, példabeszédet és szólásmódot gyűjtött össze betűrendben. Könyvének szerkezetére vonatkozólag maga a szerző így ír: „Sok közmondás-féle könyvet lapoztam már végig s nem egyet tanulmányoztam is. De szerintem a közmondás-gyűjtők eddig nem tudták oly rendszerbe foglalni gyűjtésüket, mely a közmondást kereső olvasót könnyen útba igazítsa. Az egyik pl.

Közügyeink.

V á l a s z

a „Közpapok Lapja“ f. évi 22. számában „A furfangos vámfalusiak és Bencsik István“ czímmel közétett sérelmi ügyre.*)

Egyáltalában nem nyomhatom el felháborodásomat, melyet a fenti címet viselő, s úgy látszik, „jól értesült“ és Bencsik István esperes úr személye ellen keserű gyűlölettel áthatott cikk olvasása lelkemben előidézett, és mint az avas-vámfalui lelkész peres ügyének legutóbbi tanácsbírói ülésében megbízott jegyző és a lefolyt tárgyalás jegyzőkönyvének tollvivője, némileg illetékesnek tartom magamat, mint ez ügynek szintén ismerője, egy és más állításaira válaszolni.

Előrebocsátásával annak, hogy semmi érdekösszeköttetésem nincs a nagytiszteletű s most meggyalázásnak kitett esperes úrral, állok sorompóba s veszem föl a keztyűt. Elvártam volna, hogy legalább nyílt sisakkal lépjen ki cikkíró (bár álnév alatt is tudom ugyan, hogy ki rejtőzik, mert a pávát nemesak tolla, de a hangja is elárulja), de ha valaki gyalázni áll ki a sajtó terére, ne búvjék a szerkesztő védelme alá (kár volt ugyan említeni cikkében, hogy ép a szerkesztővel akart Nagy Károly vámfalusi lelkész cserélni, mert ezt már nem az esperes gátolta meg és a cikknek így névtelenül világra bocsátásából egy rész feketeség is szerkesztő rovására írható). — Ha a szerkesztő jónak látta így védpaizsa alá venni cikkírót: hallgassa meg az érdektelen szót is.

Kérdezze meg első sorban azt, ki tette Nagy Károly urat vámfalusi pappá? Felelet: az a most gyalázott „zsidó“ és a leálézott vámfalusi tanító. Mi által? A Nagy Károly által gyalázott esperes semlegessége, elnézése folytán és 5 és több frtokon vásárolt pálinka melletti „beszélgetés“ által. Ki volt 1887-ig N. K. úrnak testi-lelki barátja? A gyalázott „zsidó“. Miért támadtak fel a vámfalusiak ellene? Korántsem az egyházi adó rendezése miatt, vagy legalább is nem csak azért, hanem azért is, mert N. K. úr azt a testi-lelki barátját meg akarta anyagilag ölni — a hitelezőit egyszerre rontatván elene — és mert azoktól megtudta az a cikkíró szerint „gyalázatos zsidó“, hogy az ő „pártfogoltja“, később kebelbarátja lázította ellene fel hitelezőit, tehát az tör ellene, „ki vele egy táliba mártott“, ki neki Vámfaluban minden jót köszönhet. — Gondolhatta-e azt N. K., hogy az az általa gyalázott „zsidó“ majd azért meg fogja dícsérni és jótéteményekkel elhalmozni? És csodálható-e, — ha N. K. ker. pap létére nem szégyenlette így törni kenyeres pajtása ellen: — az az ember elmondotta őt „csalónak, hunczutnak, tizenhárom próbás gazembernek“ stb.

Kérdezze meg szerk. úr, miért nem írta meg azt is, hogy mi érdeke volt abban az általa vádolt „zsidónak“, hogy a vámfalusiak több vagy kevesebb adót fizessenek; miért szövetekezett ő a ref. pap ellen?? Majd azt fogja hallani: „azért, mert nem mentem mellette hamisan tanúskodni“ (mint N. K. úr ezt itt széltében beszéli). És vajjon mi jogn szólíthatott fel egy ő szerinte „elzüllött zsidó“ egy ref. papot a hamis tanús-

*) Nem szeretünk s nem is igen szoktunk más lapok ügyeibe beavatkozni; de most egy esperesünk ellen elkövetett durva bánthatalom megtorlásáról levén szó, készséggel megnyitjuk e cikk előtt lapunk hasábjait. Szerk.

zkodásra?? Merészeli-e szerkesztő urat vagy akármelyik tiszteletes címre érdemes papot akár keresztyén, akár zsidó (plane: „elzüllött zsidó“) felszólítani ilyesmire? Soha, ha okot nem ad reá.

Kérdezze meg azt is cikkírótól, hogy az egyházmegye 1888. augusztus 28-án tartott törvényszéki végzésének (mely megfeddésre szól) kimondása után mit jelent e kifejezés: „Ezen ítélet felek előtt kihirdettetvén, előbb felebbezésőket jelentettek be, de bővebb megfontolás után abban megnyugodtak“. Mi és ki idézte elő N. K. úrnál ezt a „bővebb megfontolást“?

Felelet: N. K. úrnak egy sajátkezűleg írt „Berta Nagysám“ megszólítású levele, mely a most gyalázatra hurczolt esperes kezei közt volt s kérte, hogy gondolja meg, mit tesz a felebbezéssel, mert akkor ez is az aktákhoz kerül, míg így visszaadatik a vádlóknak simpliciter. Ez a levél most is megvan a törvényszék előtt folyó bűnperek aktáihoz csatolva és csak másolata járt az egyházi bíróság előtt.

Miért kifogásolja N. K. úr azt az udvarii gyűlést, hol az espereshez írt, minden tisztességet nélkülöző levelei felolvasattak? Hiszen ott mellét verve hangoztatá a felolvasás alatt: „a mit írtam, fényesen és megczáfolhatatlanul fogom bebizonyítani“, és mikor a törvényszéki tárgyaláson kéri azokat a „fényes okmányokat“, melyeket a zsebében lenni állított, — az ügyre absolute nem tartozó „telekkönyvi felzet“ volt az összes okmánytömeg, mikről oly fennen beszélt. Bele kellett keverni az esperest a tisztán N. K. és a gyülekezet ügyébe, — hogy ő ne lehessen már az Udvariban tartott consistoriumnak sem elnöke.

És mi alapon nevezi a cikkíró a „zsidót“ az esperes „üzlettársának“? Hiszen az ő üzlettársa volt foimaliter. A mit magáról szégyenel megvallani, azt az esperesre akarja minden áron ruházni. Hiszen ha a zsidó üzlettársa lett volna az esperesnek: akkor N. K. sohasem lett volna vámfalusi pap, mert hisz önmaga mondja, hogy az esperes neki ellensége volt.

De a mi e tendentiosus cikknek elején még mondatik, azokra részint azért nem válaszolok, mert teljesen légből kapott rágalmaknak halmaza, melynek célja az esperesnek világ előtti befeketítése, részint azért, mert már ezekre nézve korábban az egyházmegyei bíróság is határozott, s csak azokra nézve terjeszkedem ki, melyek Bencsik István esperes úrnak a vámfalusi tanítóval lett szövetekezésére nézve állítatnak és különösebben azokra, melyeket a f. évi május 12-én tartott egyházmegyei törvényszék is figyelembe vett s melyeknek alapján ítelt.

A mi azon „szövetekezést“ illeti, arra nézve azt mondom, ez lehet gyanúja valakinek, mert a legártatlanabb ember is gyanúsítható, de tessék bizonyítékokkal előállani, nem pedig aljas rágalommal illetni valakit a nélkül, hogy erre csak a legkisebb alap is nyujtatnék. Mert azt az esperes és tanító közti levélváltásokat mivel bizonyítja N. K., vagy cikkíró? Hisz nem volt ő postamester... Két elfogott levélből — a mi szintén jellemző — és a többit a levegőből. Pusztá képzelődés, és kész a gyanú az alaptalan vádaskodással.

A mi az egyházmegyei bíróság ítéletét illeti, első alap volt a két presbyternek önhatalmú kirekesztése N. K. lelkész úr által, melyet a cikkíró teljesen helyén valónak tüntet fel. Ugy látszik, hogy ugyanaz a cikkíró, ki a tanácsbírókat vádolja törvénytudatlansággal, önmaga sem ismeri a törvények abejét sem.

Mert kérdem, van-e joga egy lelkésznek önhatalmúlag megfosztani presbytereket tisztóktól akkor, midőn a vádló szerepét is önmaga teljesíti, úgy vélvén, hogy azok ő ellene hamis tanúságot tettek? Elítélte-e azokat a presbytereket a hamis tanúságot a világi törvényszék?

Ezen presbyterek ellen a fegyelmi eljárás lett volna megindítandó és pedig nézetem szerint, — minthogy lelkész volt a vádló, — az első fokú bíraskodást maga az erre hivatott presbyterium nem is gyakorolhatta volna, hanem egyenesen az egyházmegye, mert a vádló a presbyterium elnöke s így ő, mint érdekelt fél, nem elnökölhetvén, a presbyterium határozata akár mint ilyennek, akár mint fegyelmi bíróságnak érvénytelen, — Vámfaluban a kettős elnökség nem levén gyakorlatban.

A másik alap az esperes úrnak kisebbitése, sőt az esperesi hivatalnak lealázása a vámfalusi lelkész által esperes úrhoz intézett hivatalos leveleiben. Erről cikkíró bölcsen hallgat, ha vajjon az illető lelkész úr csakugyan elkövette-e ezeket? Ő csak az esperes magaviseletét látja. Hát az esperes egy olyan hivatalnok, a kinek — a miért egyes, hatáskörébe tartozó ügyekben pártatlan szigorral és igazságossággal jár el — akárki neki eshetik, világszerte hercze-burczálhatja, lelkész-társaihoz írott leveleiben piszkolhatja, úton-útfélen mindenütt gyalázhatja s a legtisztességtelenebb kifejezésekkel illetheti, a nélkül, hogy ő erre válaszolhasson? Vagy válaszolnia azért nem szabad, mert ő „nagy” úr, a kinek minden piszkot el kell tűrnie, nehogy a „Közpapok Lapja” megüsse a „kálvinista hierarchia” nagy dobját?!

Hiszen köztünk senki sincsen, a ki a hierarchiát el ne ítélné, de az az esperes, magasabb hatáskörét tekintve, mégis csak felebbvaló nálunk, sőt ha nem volna is az, magunk tartozunk azzá tenni, mert mindnyájunk gyülekezeti életében merül fel „darázs-fészék”, melybe nyúlni körülményeink és helyzetünk tiltják s jól esik magunkat fedeztetni egy „felsőbb hatóság” által, mely tekintélyével csendesíti le azokat a „darázsokat”, melyek máskülönben bennünket, helybeli lelkészeket marnának össze.

Ennek szükségességét maga a cikkíró is érzi, midőn panaszkodik Bencsik István esperes úrra, mert nem ment el Vámfaluba „tekintélyével rendet csinálni”. Kérdem, mi tekintélye lehet ott az esperesnek, hol azt a lelkész az ő hívei előtt nyíltan kisebbiti? Vajjon azok a hívek, kik látják, hogy az esperest lelkészek is semminek tekintik, fognak-e szavára hallgatni? Bizonyára, ha az ott magának negyedszázados működése alatt érdemeket szerzett Bencsik I. nem örvendene közbecsültetésnek, úgy ott az esperesi tekintély egyenlő lenne a semmivel, s azt hiában kérte volna N. K. úr segítségül. Ha az esperest kisebbitjük, bármint vélekedjék is cikkíró úr, higgye el, hogy úgy is csekély világi tekintélyünket s így önmagunkat alacsonyítjuk.

Papoczy Zoltán.

(Vége köv.)

Irodalom.

Aradváros tanügyi története Aradmegye tanügyét tárgyaló függelékkel. Irta Némethy Károly, aradvárosi közs. tanító. I. II. kötet. Arad. Réthy L. és fia. A két kötet ára 3 frt. Az első kötetben Aradváros tanügyének történetét ismerteti meg a szerző

1708-tól kezdve napjainkig, felölelvén s részletesen kifejtvén minden e tárgyra vonatkozó adatot. E kötet 389 lapra megy. A czímbe jelzett függelék, mely Aradmegye tanügyi történetét tárgyalja, egy egész kötetre megy, ez alkotván a 391 lapra terjedő 2-ik kötetet. A nagy munka egyes adataira még vizsztatérünk s itt csak azt említjük föl, hogy annak kiadhatását Arad városa 300, Aradmegye 100, az aradvidéki tanítóegylet és az aradi keresk. és iparkamara pedig 50—50 frttal támogatták. Ajánljuk a lelkes buzgalommal, nemes odaadással készített művet a tanügy iránt érdeklődő közönség szíves pártfogásába.

Falusi történetek. Irta Könyves Tóth Kálmán. Budapest. Franklin-Társulat. Ára 1 frt. Szerző termékeny elméjét mindenki ismeri. Az előttünk levő kötetben 462 lapon 17 falusi történetet ad elő, mindenütt meglepő közvetlenséggel, egyszerű, nemes hangon s nem magyaros, hanem első sorától az utolsóig magyar nyelvezettel. Mint a mű búcsúszavában mondja, nem beszéyleket, hanem az életből ellesett „történeteket” közöl, melyeknek erkölcsi irányát mindenki érezheti. A ki e könyvet olvasni kezdi, nem teheti le, míg végére nem jut. Kellemes tápszer az tanult és tanulatlan embernek egyiránt. Nagyon szívesen ajánljuk a rendkívül olcsó könyvet — 29 ív 1 frtért! — t. olvasóink érdeklődő figyelmébe. Igen jó szolgálatot tesznek vele a lelkész urak híveiknek, ha azt ezek körében is terjeszteni törekednek.

A közmondásokról. Sirisaka Andor pécsi tanító e művét jelezvén, megjegyezzük, hogy ő már azelőtt „A babonáról” szóló népkönyvével vonta magára a figyelmet, később az „Anyósok Könyve” cz. élces munkájával tréfálta meg a szegény anyósokat. Legújabbán pedig oly nagyszabású népirodalmi, illetőleg nyelvészeti munkával állt elő, a melyhez hasonló a hatvanas évek eleje óta nem látott napvilágot. Ezen — valóban figyelemre és pártolásra érdemes — terjedelmes munkájának czíme: „A magyar Közmondások Könyve”. Tartalma: Előszó. Tanulmány a közmondásokról Szvorényi, Balagi, Erdélyi s mások után. Bevezetés. A közmondás fogalma, eredete és fejlődése, különböző elnevezései, haszna, kiterjedése, módja és modora; jelviség (symbolismus) a közmondásokban. Nyelvsajátság, nyelvvirágok. A közmondás rokontársai, irodalma, életrajzok. A közmondások betűrendben s legvégül — tíz: régebben élt közmondásgyűjtő után — szemelvények. Szerző már közel tíz év óta szorgalmasan gyűjtögette a közmondásokat s mikor már jó pár ezeret látott összegyűjtve, közel háromszáz magán levelet írt egyesekhez — többnyire tanító kartársaihoz — az ország minden vidékére, fölkérvén őket fáradozásában való szellemi támogatásra. Később a lapok útján — a mi lapunk útján is — felszólította a nagy közönséget, hogy a magyar közmondások s példabeszédek összegyűjtése és beküldése által tökélyesbítsék munkáját. A több rendbeli felszólításnak meg is lett a maga főnyes eredménye, erkölcsi haszna szerző művére, melyben a közmondásokról írt jeles tanulmányán kívül mintegy 10,000 magyar közmondást, példabeszédet és szólásmódot gyűjtött össze betűrendben. Könyvének szerkezetére vonatkozólag maga a szerző így ír: „Sok közmondás-féle könyvet lapoztam már végig s nem egyet tanulmányoztam is. De szerintem a közmondás-gyűjtők eddig nem tudták oly rendszerbe foglalni gyűjtésüket, mely a közmondást kereső olvasót könnyen útba igazítsa. Az egyik pl.

minden rend és összefüggés nélkül közli a közmondásokat. Ilyen Kovács Pál, Kis-Viczay Péter s még mások könyve. A másik szakaszokba osztja, mint Dugonics, de oly különös alcímekkel, hogy ember legyen a talpán, ki egy általa ismert közmondást Dugonicsnál föl tud keresni. A harmadik betűrendes alapszó szerint halad, mint Ballagi és Erdélyi. A negyedik ábécze rendben csoportosítja a közmondásokat a mondat első szava szerint, mint Pelkó. Sirisaka is ezt a módot tartotta leghelyesebbnek, azzal a különbséggel, hogy nem untatja az olvasót oly hiábavaló, hosszúságú s unalmas magyarázatokkal. Itt-ott ő is magyaráz ugyan, sőt némely helyen alkalmoszerű anekdotákat is beleszólt munkájába, de mindezzel csinján bánt el, célja levén az oktató mulattatás és mulattatva oktatás. Könyvének terjedelme oly bő s tartalma oly tanulságos és vonzó, hogy valóban nem sokalhatják a könyv 2 frtnyi árát mindazok, kik a komoly s tisztességes magyar irodalmi terméket magyar hazafiakhoz méltóan pártolni és terjeszteni szokták. Különösen a hitszónokok, tanárok, tanítók, nép-, ifjúsági- s egyesületi (kaszinók) könyvtárak pártfogására számít a szerző. E munkát lapunk előfizetőinek, olvasóinak s minden barátjának szíves figyelmébe és pártfogásába ajánljuk. Levelezéseknél, illetőleg posta-útványon való megrendeléseknél elegendő ily czímezés: Sirisaka Andor, Pécs.

Különfélék.

Közeledvén ez iskolai év befejezéséhez, tisztelettel kérjük a hazai felső- és középiskolák s általában mindazon tanintézetek igazgatóit, melyek évi működésök eredményéről jelentéseket szoktak kiadni: legyenek szívesek ez értesítőiket ismertetés végett beküldeni hozzánk.

Debreczeni főiskola. E hét elején, hétfőn reggel 8 órakor zárult be főiskolánkban ez iskolai év ünnepélyes istentisztelettel, melyen jelenvoltak Dávidházy János és Székely Károly esperes, Szücs István főgondnok urak, a teljes tanári kar és a kollégiumi ifjúság. Csiky Lajos theol. tanár mondott hálaadó imádságot. Istentisztelet után a tanári gyűlésteremben jött össze a tanári kar, melyet főtiszt. püspök úr nevélen Székely Károly esperes úr üdvözölt lelkes, meleg szavakkal. Ez üdvözlésre Balogh Ferencz akad. igazgató válaszolt. Szólott még Szücs István főgondnok úr is, Isten áldását kérvén Márk Pál és Dicsőfi József tanártársainkra, mint a kik ez iskolai évvel bevégzik tanári működésüket. Ez ünnepélyesség után megkezdődtek az akadémiai szigorlatok s a gymnasiumi nyilvános vizsgák, melyeket a nevezett esperes urak vezettek, kik meghallgatták a theologus ifjak szigorlatait is. Hátra vannak még a theol. és jogi alap-, illetőleg államvizsgák, a tanítóképzői és az érettségi vizsgálatok s azután . . . „Ismét egyik eszten-deje, Istentől kimért ideje, Telék el a mulandóságnak!”

A Magyar Prot. Irodalmi Társaság évkönyve megjelent 1890-ről. Szerkesztette Kenessey Béla titkár. Budapest. Hornyánszky V. könyvnyomdája. Az évkönyv elején Szász Károly elnöknek a f. évi ápr. 14-én tartott társulati közgyűlésen felolvasott megnyitó beszéde áll. Ezután Kenessey Béla titkári jelentése következik, melyet úgy óhajtunk legmelegebben méltatni, hogy abból lapunk két számának élén egy szép részletet vezérezikkül kiadunk. Hadd szolgáljon az buzdításul minél többeknek arra, hogy lépjenek be abba a Társaságba, mely

ilyen eszmék zászlója alatt küzd. Majd a tagok kimutatása következik, mely szerint pártfogó tag volt akkor 31, alapító tag 207, rendes tag 317, pártoló tag 342, összesen 897. Közöltetik ezután a tisztikar és a választmány névsora s végül az alapszabályok főbb pontjainak kivonata. Itt közöljük az évkönyv mellett küldött felhívást, azon őszinte óhajással, hogy hallják meg azt minél többen s hozzanak be az eddigi tagok e Társaságba minél több új tagot, hogy legyen ez az eddiginél szebb, új korszaknak megteremtője. A rövid mult szép jövőnek zálogát rejti magában. Hiszen megérdemli a legrokonszenvesebb támogatást az a Társaság, mely üde életerejéről eddigi kiadványaival már is oly szép bizonyítványt allított ki magának. A felhívás így hangzik: Felhívás a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság tisztelt tagjaihoz. A midőn szerencsém van mellékelten megküldeni a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság első Évkönyvét, melyben az elnöki megnyitó beszéd és a titkári jelentés teljes képet nyújtanak a Társaság rövid multjáról, jelen állásáról és jövő feladatairól: legyen szabad Tisztelt Czímedet, hivatkozással a Társaság iránt való nemes érdeklődésére, tisztelettel felkérnem, hogy a jelen levélről leválasztható „Tagsági nyilatkozat“-ot, mint gyűjtőívet ismerősei, barátai körében terjeszteni kegyeskedjék. Irodalmi Társaságunk magasztos feladatok teljesítésére van hivatva; de e feladatokat csak közös támogatással lehet megvalósítania. Eredetileg a jelentkezett tagok száma az 1200-at már meghaladta, most pedig az még csak 924. Az apadást a Társaság vezetőitől merőben független körülmények folytán beállott szünetelés és a szükségessé vált másodszeri jelentkezés idézte elő. Most a Társaság megkezdvén működését, kiadványai közrebocsátását, mely utóbbiak, úgy hiszszük, elég biztató zálogai életképességének, legyenek kegyesek a Társaság t. tagjai, mindenki a maga körében, e vállalatunknak mintegy missionáriusaivá szegődni és újabb tagokat gyűjteni. Ha mindenik tag még legalább csak egy-egy új tagot nyerne meg a társaságnak, már megkétszereződvén tagjaink száma, nagyobb anyagi erővel munkálkodhatnánk a Társaság szellemi céljai érdekében is. Budapest, 1890. májushó. Kenessey Béla, titkár. A tagsági nyilatkozatban közlendő a tag neve (sajátkezű aláírás, világosan kiírva); állása; lakhelye; utolsó posta; minő tag? Pártfogó tagok — akár egyesek, akár testületek — legalább 500 frtot fizetnek, vagy 5%-kal biztosítanak; — alapítók azok, a kik legalább 100 frtot biztosítanak az egyesületnek s 5%-os kamat fizetésére kötelezik magokat. Rendes tagok azok, a kik kötelezik magokat, hogy legalább 5 éven át 6 frt évi díjat fizetnek. Pártolók azok, a kik három évi kötelezettséggel legalább 3 frtot fizetnek évenként. Végre segélyző tagok azok, a kik egyszerűmindentkorra az alapítványnál kisebb összeget adományoznak.

Haláleset. Igaz részvétellel közöljük a hozzánk küldött következő gyászlevelet: „Fájdalomtelt szívvel tudatjuk szeretett férjem, jó édes atyánk, nagyatyánk, illetve kedves testvérünk, néhai nagytitiszteletű Ember Pál ev. ref. lelkésznek, a bihar-mező-keresztési ev. ref. egyház 26 éven át volt hű lelkipásztorának élete 64-ik, boldog házasságának 27-ik évében, hosszú szenvedés után, folyó hó 13-án d. u. 5 órakor történt esendes kimúltát. A boldogultnak földi részei juniushó 15-én délután 3 órakor előbb a lelkészi laknál, azután a templomban tartandó szokásos szertartásaink után fognak a mező-keresztési sírkertben az örök nyugalomnak átadatni. Mely szomorú alkalomra bánatunkban osztozkodó rokonai, kartársai, bará-

tai, ismerősei bánatos szívvel meghívtnak. Kelt Bihar-Mező-Keresztesen, 1890. junius 13. Béke lengjen porai felett! Az elhunytak özvegye: Igmánda Julia. Testvérei: Ember Zsuzsanna, özv. Bartha Mihályné; Ember Gábor, családjakkal. Az elhunytak gyermekei: Ilona, férjével Halmi Jánossal és gyermekeikkel; Erzsébet, férjével Szabó Adolffal; Anna, férjével Hajdu Istvánnal és gyermekeikkel; Klementina, Pál, Gusztáv. — A kitűnő lelkész, egyházunk hű szolgájának érdemes életét bővebben óhajtván lapunkban méltatni, közölni fogjuk nekrológiáját. Béke legyen porain, áldás emlékezetén! Gyászoló övéi és gyülekezete találjanak vigasztalást a kegyelem Uránál.

A szatmár-németi ev. ref. gymnasium igazgatóságától. A szatmár-németi ev. ref. gymnasium fentartó-testülete, 1890. junius 25-én — szerdán — délelőtt 10 órakor rendes ülést tart, melyre címzettet tisztelettel meghívja. Szatmár, 1890. junius 13. Az igazgatótanács. Tárgy: 1. Az intézet szellemi állapotáról igazgató jelentése. 2. Az intézet anyagi állapotáról pénztárnok jelentése. 3. 3 rendes tanári állás választás útján leendő betöltése. — Az építkezés miatt az ülés a II-ik elemi osztály földszinti helyiségében lesz megtartva.

Kegyeskednék megkímélni olvasóit rájuk küldeni a Lapot előfizetés nélkül. Coge intrare, pápás elv. E sorokat írta hozánk névtelenül valaki — a postai pecsétről láthatólag Szolnokról. Szolnokra nem jár lapunk s így nem tudjuk, csak a kéziratról sejthetjük, hogy ki legyen a nyílt levelező-lap anonyim írója. Megvalljuk, nagyon kellemetlenül érintett az a pár szó bennünket, mint a kik sohasem voltunk, nem vagyunk és — el merjük mondani — sohasem is lehetünk a tolakodó, a revolver-jurnalista emberei, mint a kik a közügyet becsülettel, önzetlenül igyekeztünk mindig szolgálni. Ha megvan a t. levélíró birtokában e szerény lap utolsó négy évi folyama, nézze meg az 1886. évi 52-ik szám első hasábját; az 1887. évfolyam 13. és 28., az 1888. évfolyam 19. és 447., végre az 1889. évfolyam 470. lapjait: vagy az év elején, vagy az év végén mindig előre figyelmeztettük olvasóinkat, hogy a mennyiben nem óhajtanák lapunkat tovább jártni, tudassák ezt velünk s mi nem küldjük azt tovább. Bevalljuk, hogy mi nem érezzük magunkat olyan biztos helyzetben, hogy csak azoknak küldenők lapunkat, kik annak árát előre beküldik, mert akkor aligha be nem kellene e lapot szüntetnünk, a mit pedig épen nem akarunk, legalább egyelőre — megtenni. Számítanunk kell t. olvasóink régi megszokására, — jól tudjuk, nagyon érezzük, hogy rossz szokására. De hát azon mi már nem tudunk segíteni... örökségül vettük azt át. Engedje meg a t. levélíró, hogy két dologra fölkerjem. Egyik az, hogy tudassa velem nevét s azonnal megszűnik nálunk minden lapjártási kötelezettsége, nem küldjük neki tovább a lapot, sőt ha hátraleka volna, a kiadó barátommal még azt is elengedjük neki, mert igen szegény ember lehet az, ki ilyen bántó hangú izenetet nyílt levelező lapra ír annak, ki ő neki bizonyára sohasem vétett. A másik az, hogy a közügy önzetlen munkásainak ilyen bántalmazásától jövőre lehetőleg óvakodjék. Mi nem vagyunk ugyan oly gyávák, hogy ez visszariaszson bennünket

a megkezdett és meg is tört úton való haladástól, de azt még sem óhajtuk, hogy az emberek tisztességébe, becsülettudásába vetett őszinte hitünk megrendüljön, — a mire pedig egy-egy ilyen levél nagyon jó okul szolgálhatna. Legyen elég ennyi a latinul is tudó levélírónak! Szerkesztő.

A görög helyett. A közoktatásügyi minisztériumban a görög nyelvi törvényjavaslat tárgyalása után azonnal hozzáfogtak a végrehajtás előkészítéséhez. Az új részlettantervet nem a közoktatási tanács dolgozta ki, a mire már idő sem igen lett volna, hanem magában a minisztériumban készült, szakférfiak meghallgatásával. A szűkebb körű enquette a minap volt s negyedfél óráig tartott, mert kivált a magyar irodalmi penzum körül igen élénk eszmecsere fejlődött ki s vita folyt a fölött is, hogy a görög irodalom termékei közül mennyi végzendő. Kimondták, hogy fősúly fektetendő a magyar irodalom intenzívebb s olvasáson alapuló ismertetésére, és megsabták, hogy osztályonként mit kell főleg olvasatni, a miben nagy tekintettel voltak a klasszikus iskolához tartozó íróinkra. Megjelölték továbbá a magyar fordításban olvasandó görög auctorokat s fölvtették a legjelesebbek (péld. Homer, Thukydides) életrajzát s egész működésének jellemzését is. A szabadkézi rajzot tanulni fogják a cursusnak mind a négy évfolyamán, ellenben az ábrázoló mértant csak a legfelsőbb két osztályra szorítják s ez idő alatt főbb vonásokban csaknem mindazt át fogják venni, a meddig a reáliskolák tanterve eljut.

A vidéki jogakadémiák jövője. Gr. Csáky Albin közoktatásügyi miniszter Nagyváradon érdekes nyilatkozatokat tett a vidéki jogakadémiák jövőjére nézve. Schlauch püspök előtt ugyanis kijelentette, hogy az ő szándéka nem megszüntetni, hanem egyetemi rangra fejleszteni a jogakadémiákat, melyek meggyőződése szerint igen jól felelnek meg, sőt hallgatóságuk csekélyebb számánál fogva, mely az individualizálásnak is inkább kedvez, bizonyos tekintetben jobban felelnek meg feladatuknak, mint a túlságos nagy népességű egyetemek. Azt is mondá a miniszter, hogy nem ragaszkodik ahhoz az eszméhez, hogy minden egyetemnek okvetlenül 4 tudománnyal kell bírnia, hanem a bizonyos vidék természetes középpontját képező jogakadémiák, mint kisebb egyetemek is áldásosan működhetnek. „Akkor — viszonzá a püspök — én is adok mindjárt egy kart (a theologiai) az új egyetemhez“. A szintén szóba került doctoratus-kényszerre vonatkozólag a miniszter oda nyilatkozott, hogy az is nem sokára el fog dönteni, de ehhez a kérdéshez az igazságügyi miniszternek is van szava, azonban nincs kizárva, hogy az ügyvédi és bírói vizsgálat egyidejű szigorítása mellett a kötelező doctorátus elejthető lesz.

Beküldettek. 1. A n.-szalontai ev. ref. egyházmegye 1890. ápr. 10. napján N.-Szalontán tartott közgyűlésének jegyzőkönyve. Kiadta Balog Ambros egyházmegyei főjegyző. — 2. A n.-bányai ev. ref. egyházmegye 1890. ápr. 15—16. napjain N.-Bányán tartott közgyűlésének jegyzőkönyve. Kiadta Soltesz János egyházmegyei főjegyző. A köszönettel vett jegyzőkönyvek közérdekű adatait mielőbb közölni fogjuk.

Szerk. posta. s. l. Derecske. A harangbeállításról írt becses cikkét köszönettel vettem s jövő számban kiadom. Legyen máskor is szerencsém.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

PÁLYÁZAT.

A *kisujszállási* ev. ref. hat osztályú gymnasiumban egy rendes tanári állomásra pályázat hirdettetik, melyel a történelem és latin nyelvnek, esetleg a történelemnek és földrajznak tanítása van összekötve. Ezen felül 24 óra számig köteles a megválasztott más tárgyak tanítására is.

Fizetés: 900 frt. Csak ev. ref. vallásúak pályázhatnak. A kellőleg felszerelt kérvény, melyben életkor, vallás, tanulmányok, eddig végzett hivataloskodásról és a hadkötelezettségről szóló okmányok csatolandók, az igazgató tanács elnökségéhez folyó év július 15-ikéig küldendő be.

Okleveles tanárok előnyben részesülnek. Oklevéllel bíró egyén egy évi sikeres működés után állandósíttatik; nem okleveles egyén pedig két év alatt oklevelet szerezni tartozik. A megválasztott tanár a tiszántúli tanári nyugdíjintézetnek is kötelezett tagja.

Az állomás folyó évi szept. hó 1 én elfoglalandó.

Kelt Kisujszálláson, 1890. június 13.

1—2

Az igazgató tanács.

Pályázati hirdetemény.

A *sepsiszentgyörgyi* ev. ref. Székely-Mikó kollegiumnak államilag segélyezett főgymnasiumánál a folyó évi egyházkerületi közgyűlésen választás útján betöltendő classica-philologiai, magyar-latin nyelv és irodalmi rendes tanári székekre pályázat hirdettetik.

E tanszékek mindegyikéhez kötött évi rendes fizetés 1200 frt, természetben lakás, vagy 200 frt lakáspénz; egy, esetleg két ízben 100 frt ötödéves szolgálati korpótlék.

A megválasztott tanár köteles állását a megválasztás után haladéktalanul elfoglalni; tagja leend az erdélyi ev. reform. tanárok özvegy-árvai gyámintézetének.

Pályázni óhajtok vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képesítettségüket és eddigi szolgálatukat feltüntető okmányokkal felszerelt folyamodványukat az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató tanácsához folyó évi augusztus hó 2-ig nyújtsák be. Csak evang. reform. egyének pályázhatnak.

Az erdélyi evang. reform. egyházkerület igazgató tanácsának, Kolozsvártn, 1890. június hó 8-án tartott üléséből.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök helyettes.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Pályázat tanári állásra.

A *hajdúnánási* ev. ref. hat osztályú gymnasiumban egy újból szervezett tanári állomásra pályázat hirdettetik.

E tanszék szaktárgyai a magyar és latin nyelv és irodalom; előnyben részesülnek, a kik a történelemből is tanítási képességgel bírnak.

Pályázhatnak protestáns vallású tanárok és tanárjelöltek; ha okleveles egyén választatik, egy próbaév után, a nem okleveles pedig a törvényes határidőben megszerezni kötelezett oklevél bemutatása alapján állandósíttatik.

Évi fizetés az állandósításig 800 frt, azután 900 frt, mely évnegyedenként előre a fentartó egyház pénztárából fizettetik.

Pályázók oklevéllel vagy egyéb bizonyítványokkal, esetleg, ha szolgálatban voltak, szolgálati bizonyítvánnyal vagy minősítési táblázattal és testi épségüket igazoló orvosi bizonyítvánnyal ellátott kérvényeket a gymnasium igazgató tanácsának elnökségéhez folyó évi augusztus hó 1-ig adják be.

Hajdúnánáson, 1890. június 10.

Nagy Elek,

2—3

az igazgató tanács jegyzője.

Pályázati hirdetemény.

A *hajdú-szoboszlói* négy osztályú polgári iskolában a magyar nyelv és történelem tanításával járó tanári hely megüresedvén, arra pályázat nyittatik.

Évi fizetés 700 frt készpénz s 100 frt lakbér átalány. Pályázati kérvények a folyó évi július 10-ikéig alantírottnál nyujtandók be.

Középiskolai, esetleg rajztanításra képesítéssel bírók előnyben részesíttetnek.

A megválasztott 2 évi próbaidő után fog állandósíttatni.

Kelt H.-Szoboszlón, 1890. június 10.

Túry Albert,

2—2

polg. iskolaszéki elnök.